

ס פ ר

יסוד מורא וסוד תורה

על המצות וסדר למוד

ח ב ר ו

החכם הכולל הפילוסוף האלקי
רבינו אברהם אבן עזרא

הספר היקר הזה נדפס ראשונה בקושטא
שנת ר"צ ומאז נדפס הרבה פעמים
נתוסף כאן גם אגרת ששלח השבת לרבינו כידוע

נדפס מחדש ע"י הוצאת מקור בע"מ
ירושלים, תש"ל

אגרת שבת

1

אגרת שש"ח השבת להרב ר' אברהם אבן עזרא ז"ל להוכיח כי תחלת השבת הוא בערב יום שש"פניו ואז היה האבן עזרא בעיר לאנדאן מדינת בריטאניא ע"י שבט יהודה נזירה י"ח :

מאד ולרהקן ידי ואלויל הספרים הוליה אל אור הלכנה והנה כתוב שס פירוש ויהי ערב ויהי זקור והוא אומר כאשר ה"י זקור יום שני עלה יום א' שלם כי הלילה הולך אחר היום רביעית בעשרת הדברים : וכמעט קרעתי ברית עולם לכל דורות ודורים : כגדי וגם קרעתי וכן כתוב בראשית כ"ג ספרים : זה הפירוש כי למען אהיה מוסת להורים : אמרתי עוב להלל ומרנוע לעם שוכני קברים : שבת אחת וששים בי זקנים עם נערים : ולא יהללו ישראל ובי לא יספרו על מות ישרים : שבתות הרבה אם והגרים אשר הם בשערים : יראו זה הפירוש בסוסים וחמורים ושורים : הרע גם נהי' כלנו וגם יבדיר חשובים כנזירים : לעג וקלם בעיני ביומו נפתחו מאה שערים : הגוים ואתאפק ונכון מצויא חפץ ודבר דבר : בעבור כבוד שבת למען שמרתי מאד מימי נעורים : ואלדור נדר אם אתן אשר הובא אליך הספרים : שנת לעיני אחר ואיך תחשה ולא תדור נדרים : זאת יום הקדוש ותשפחה א"י בר עברים : עד שאכתוב אגרת ארוכה לכאר את ראשית יום התורה ולהסיר פתומוקס כי כל ישראל הפרושים גם הלדיקים עמהם יודעים כי לא נכתבה פרשת בראשית מעשה השי"ת בכל יום רק בעבור שידעו שומרי התורה איך ישמרו השבת כאשר שבת השי"ת לפפור ימי בראשית והנה אם יהיה סוף הששי עד זקור יום השביעי ה"י לנו לספור הלילה הבא הנה זה הפירוש מתעתע כל ישראל במורה וכמערכ גם הקרובים גם הרחוקים גם החיים גם המתים והמאמין בפירוש זה השי"ת ינקוס נקמת השבת ממנו והקורא אותו בקול גדול תדבק לשוני לחבו גם הסופר הכותב אותו בפירושי התורה ידו יבש תיבש ועין ימינו כהה תכהה ולכל בני ישראל יהיה אור :

שנת ארבעה אלפים ותשע מאות ותשע עשרה כהני ליל שבת בארבעה עשר לחודש שבת ואני אברהם הספרדי הנקרא אבן עזרא הייתי בעיר אהת מערי האי הנקרא קלה הארנון שהוא גבול שביעי מנבולות אני שבת עשרת דת יקרים ארנון נוסכת, ואני ובין השם ובין בניו אני אות הייתי ישן ושנתי ובי כ"ג מעשיו כ"ה אלהים ערכה עלי ואלהה ורא ירד אז סן כהלום והנה עומד אני עונג לחיים על האדמה לנגדי כמראה גבר אני הדות זכרים גם נקבות וכידו "א ג ר ת" ורא יתאבלו בי אב"ים התומה ויען ויאמר השקט ימצאו עבד ואמה אלי קח זאת יניחון כ"ג בהמותיהם ביד איש האגרת ששלחה וכ"ג משכיר ביניו הוא יקדש אל"ך השבת ואקוד בצ"ר יום ימצאו שערי תבונה ואשתחוו להי מכובד מעשות דרך ואברך ה' אשר ושמתוך מכ"ג אשם כדדני זה הכבוד בוקנותך שגנה נמצא בכ"ג ואתשנה בשתי ושם כתוב דהר"ר יום שביעי ידים וידי נטפו לחבר אגרת דרך האמונה מור ואקראנה ותהי כפי כדש למתוק, איך בקראי העורים הם לבי בקרבי וכמעט ילאה נשפי ואשאל העומד לנגדי מה פשעי ומה הטאתי כי מיום שידעתי את השם הנכבד והגורא אשר בראני ולמדתי מלותיו לגולם אהבתי את השבת ובערם בואה הייתי יולא לקראתה בכל לבי גם בלאתה הייתי משלה אותה בשמחה ובשירים ומי בכל עבדיה כאמן כמוני ומדוע שלחה אלי זאת האגרת : ויען ויאמר אלי ליר השבת הוגד הוגד לה אשר הביאו תלמידך אל ביתך אתמול ספרים ופרושים על התורה ושם כתוב להלל את השבת ואתה תאזור בעבור כבוד השבת להלם במלחמת התורה עם אויבי השבת ולא תשא פני איש, ואיקן ותתפעס רוחי עלי וגשפי נכהלה מאד

רבינו אברהם בן רבי מאיר אבן עזרא נולד בשנת ד"א תתנ"ב בעיר טולידה אשר בספרד, ויהנה מנעוריו בתלמוד ובכתבי הקודש ושם לבו לדעת כל החכמות, ובשרונו עור לו עד שהיה פייסן גדול חכם לב והכם הרזים רעיניו יקרים משוכצים בחרושים, והענק הנדול הזה קבץ בו כל תעלומות חכמה וכל הסדעים אשר נודעו מימות עולם עד ימי חייו, והיה איש עני יודע מחסור וכל מה שעמל להחיות את נפשו לא הועילו כי ההצלחה פנתה לו עורף, ע"ז תעודנה הצעותיו יגלגל וסולות במעמדם נטו במהלכם למולדתו, אם יהיו נרות פחותתו, לא יאסוף שמש עד מותו, — איננו הצליח ולא אוכל כי עתוני כוכבי שמי, לו אהיה סוחר בתכריכין לא יגיעון אישים כל ימי. ע"כ אלץ לעסוק בחכמת חז"י הסולות ומה כלכל את נפשו עד הארבעים וחמש לימי חייו, וכן אחד היה לו ושמו יצחק, וכראותה אבן עזרא כי במולדתו אין לו הצלחה ויקח כלי נגילה הוא ובנו ויצאו את ספרד וילכו למרחקים, ובימי הנדודים חבר את ספריו ובדרך מסעו רכש לו ידיעות רבות וסיבב את מצרים בכל ופרס עד שהגדיל חכמתו על כל בני דורו, וגם בגלותו לא מצא מנוח ויסע לאפריקה הצפונית ושם עור לו המשורר, בן עמרן כי מצא חן בעיניו ואח"כ כאשר בא לרומא נח מעט מעמלו ויעבוד עבודתו הספרותית והימים ההם היו ימי היותר טובים בחייו, ושמה ביאר התנ"ך לתלמידיו וגם חבר המאונים כדקדוק שפתינו ויסע משם עד בזאו לעיר לוקא באיטליה וביאר שם את "ישעיהו" ואת יתר המקרא, ובהיותו בלונדון בשנת תתק"ח חיבר שם הספר "יסוד מורא" ובא לו שם החזון, אגרת השבת" הידוע ע"ש, ובגלותו פרסם החידות והפתגמים שלו הנחמדים לכל רואיו, עד אשר ר"ת ז"ל נתן הכטוי עליו, אני עבד לאברהם למקנה ואקוד ואשתחזה לאפיו, ומי לנו גדול מהרמב"ם ז"ל אשר כתב ב"אגרת" לבנו רבינו אברהם לחבב את ספריו ראב"ע ושלא ילמוד שום שי' רק שי' הראב"ע ז"ל כי הוא בשכל הישר דן ונקי ודבריו נעימים ע"ש, ונפטר בחדש אדר א' על גבול ספרד, ונקבר בארץ ישראל (יוחסין וצ"ד) ושני חייו חמש ושבעים שנה ובעת פטירתו קרא על עצמו, ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן" — אף של עולם, והיא שנת ד"א תתקכ"ז לבריאת העולם, וזכרו לא ישכח לנצח.

הקדמה לספר יסוד מורא לרבי אברהם בן עזרא

ראה ספר שמו נקרא.

לְאַבְרָהָם בֶּנּוּ מֵאִיר

סִפְרֵדִי אֲבֵן עֶזְרָא

אמר אברהם המחבר הנה נא הואלתי לזכר ירצוני להאריך, כי ליסוד מוסר אני צריך, ובעור משפיל ומרים, אסדר שנים עשר שערים, ואומר כחלה כי אין מותר לאדם מן הכהמה, כי אם בנשמה העליונה החכמה, היא שתשוב אל השם הנכבד אשר נתנה, כי למען הראותה הונאה כגויה ללמוד מעשה אדוניה ולשמור מצותיו, וכל חכמה תחיה את בעליה, והחכמות הם רבות, וכל אחת מועלת וכולם כמעלות הסולם לעלות אל חכמת האמת, אשרי מי שנפקחו עיני לבותם, ונתהו אל השם ואל טובו באחריתם.

יסוד מורא

א

השער הראשון יש מטשכילי ישראל שכל חכמתם ברעת דבריו המסורת וסימניהם הנכבדים ורסויהם היקרים, וכל סתום ופתוח וקרי וכתוב, וחסר ויתר, ואותיות גדולות וקטנות ותלויות ונקודות עליהם, ומספר הפסוקים והתיבות והאותיות בכל ספר וספר, והאמת כי יש שכר לעולות בעלי המסורת שהם כשומרי תומות העיר, כי בעבורם עמדה תורת השם וספרי הקודש על מתכותם בלי תוספת ומגרעת וטוב הוא למשכיל שיבין קצת דבריהם וישים לבו להתבונן טעמי הספרים כי התיבות כגויות והטעמים כנשמות, ואם לא יבין הטעמים כל יגיעו שוא ועמל ורות, והוא נמשל למי שיש בידו ספר רפואות והוא מיגע עצמו לספור כמה דפין בספר וכמה טורים בכל דף ודף וכמה אותיות בכל טור, ומזאת היגיעה לא יוכל לרפאת סוור, והנה חכם המסורת שלא למד חכמה אחרת דומה לגמל נושא משי והוא לא יועיל למשי גם המשי לא יועילנו.

ויש אחרים שחכמתם ריקות הלשון לדעת הכנינים ומחלוקותיהם והאותיות המשרתים והשרשיים והשמות והפעלים העומדים והיוצאים שהם על דרכים רבים ואותיות הטעמים והמלות ואיך ידביקו הפעולים, ובאמת כי היא חכמה מפאורה כי ידעו בעליה לדבר לשון צחות במכתבו או בחרוויו, גם טעמים רבים הם מצורשים מדרך הלשון, גם מצוה כמו (א) ואהבת לרעך כמוך שאיננו כתוב את רעך כמו כ, ואהבת את ה' אלהיך, והעד הנאמן שהוא כתוב על הגר ג) ואהבת לוכמוך, ואין להשיב ד) ואהבתם את הגר כי אין שם כמוך, והטעם דבק בכתוב למעלה כאשר פרשתי במקומו, והאמת כי טוב הוא למשכיל שילמוד מזאת החכמה רק לא יתעסק בה כל ימיו לקרוא ספרי ר' יהודה המדקדק הראשון וי' ספרי ר' טרינוס וכ"ב ספרי ר' שמואל הנגיד, ועל כאלה אמר שלמה ה) עשות ספרים הרבה אין קץ.

ויש אחרים שהוגים תמיד בתורה ובנביאים ובכתובים גם תרגומם בלשון ארמית והם חושבים בלבם בעבור שיחפשו טעמים כפי יכולתם שערו אל סדרגה עליונה והאמת כי התורה מקור חיים והיא יסוד כל המצות רק אין כח במשכיל לדעת מצוה אחת המימה מן התורה אם לא יעמוד על דברי תורה שבעל פה כי כתוב בשבת ז) לא תעשה כל מלאכה ומי יפרש לנו כמה מלאכות ותולדותיהן ומדות הסוכה וכמה היא האונאה, והכלל כל המצות צריכות פירוש מקבלת האבות ואף כל המועדים אם הם תלויים כמולד הלבנה האמצעי או המתוקן או על פי המרחק שהלבנה נכונה להראות, או על פי מראה העין, והשנויים רבים מפאת האורך והרוחב וקשת המראה כפי מרחב הארץ וכפי גלגל נשות הלבנה לימין קו המולות או לשמאלו, ועל איזה מקום הוא חשבון המולד כי הנה בין ירושלם ובין זו האי ר' שעות ישרות שהשמש וזרתה עליהם כתחלה כראיות גמורות מחכמת המולדות, ועוד מצות רבות לא נדע פירושם מן התורה כי אם סכרא כמו ז) ומלתם את ערלת לבככם, גם טוב הוא לדעת המקרא כי מצות רבות נלמדו מדברי המקרא כמצות ח) לאתאכלו על הרם מדברי שאול ט) ולא יומתו אכות על בנים מדברי אמציה, רק קטון הוא התועלת כנגד היגיעה לדעת שמות ערי ישראל ודברי השופטים והמלכים ובנין הכית הראשון והעתיד להיות ודברי הנבואה שעברו

(א) ויקרא י"ט, (ב) דברים ו' ג) ט"ז, (ד) דברים י"ה (ה) קהלת י"ב, ז) שמות כ"י
(ז) דברים י"ח (ח) ויקרא י"ט, ט) דברים כ"ד.

קצתם, ויש מהם עתירות שנוכל לתקנם ויש שנגשש בהם כעורים בקיר זה אוכר ככה וזה אוכר ככה ואילו היינו יודעים ספר תהלות שהוא כולו זמירות ותהלות אף על פי שנאמר ברוח הקודש אין בו נכואה לעהיר וככה איוב וספרי שלמה ע"ה והמגלות ועורא וככה לא נוכל לדעת ספר דניאל מתי יגיע הקץ כי הוא לא ידעו כאשר פירשתי במקומו ואם נביט יומם ולילה בכל אלה לא תעלה בידנו דעת מצוה שנוכל לנתול בעבורה חיי העולם הבא על כן אמרו א) על לימוד המקרא מרה שאינה מרה, רק טוב הוא למשכיל שיתכונן מוד לשון הקדש מהמקרא כי ממנו תוצאות חיים להבין יסוד התורה וסוד המורה גם התרגום מועיל אף על פי שאיננו כולו על דרך פשט: ויש חכמים רבים שלא למדו מסורת גם דיקות הלשון בעיניהם הבל גם לא קראו מקרא אף כי המעטים רק מימות הנעורים למדו התלמוד שהוא פירוש המשנה והם על דרכים רבים וכולם על דרך נכונה כי מהתלמוד נדע כל המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם רק אין נכון למשכיל להיותו ריק מחכמת המקרא כי כאשר ימצא בתלמוד כתוב שנאמר לא ידע כאיזה ספר הוא ואם הוא על דרך פשט או דרש או אסמכתא בעלמא, כי מרוב חכמתם ופולפולם יוציאו דבר מתוך דבר והם ידעו הפשט יותר מכל הדורות הבאים אחריהם. והנה מי שלא למד המקרא לא ידע לקרות הפסוק, גם צריך הוא שידעו דיקות הלשון כי הוא ידריכנו להתבונן בתורה דברים רבים שלא פירשום קדמוניו שהיו חכמים גדולים ככל חכמה ואחריהם לא יבינו רק דבריהם המפורשים. גם יש בתלמוד דברים לא ידעו פירושם כמו במסכת ראש השנה שבא פעמים בארוכה וסוד נולד קודם חצות ולדין ולדידהו. ואין יכולת במשכיל לדעת כל זה אם לא ילמוד חכמת הסולות וידע מהלכי החמה והלבנה גם לא ידע חכמת המולות אם לא ילמוד בתחלה חכמת המדות כי היא כמו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ובעמרו על המולות והתקופות או יכיר מעשה השם הנכבד וככה אמרו ז"ר ב) כל מי שאינו חושב בתקופות וסולות עליו הכתוב אומר ג) ואת פועל ה' לא הביט. ועוד אם לא ידע חכמת המדות לא ידע ראיות המדות בעירובין גם ארבעים ותשעה מדות של ר' נתן. ולא יבין המשכיל איך תרמה נשמת האדם אל בוראה בחמשה דברים אם לא ילמוד חכמת הנפש ולא ידענה אם לא ילמוד בתחלה חכמת תולדות השמים והארץ והיא עמוקה מאד. גם צורך יש למשכיל שידע חכמת ההגיון כי היא מאוני כל חכמה וכבר הוזהירו קדמוניו ד) הוי שוקר ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס: ויש בדברי רבותינו דברים רבים צריכים ראיות ופירוש כמו ה) הנעור בלילה ו) ונתתה מים זה מחכמת התולדות, ודבר אגרת בת מחלת ממשפטי המולות. ודבר הלבנה שהלשינה על החמה מחכמת המולות. וככה דברים רבים במקרא צריכים פירוש כמו שהוכיר קהלת הארבעה שרשים שהם שמים וארץ ורוח ועפר והנה ו) וזרח השמש כנגד שמים ז) והארץ לעולם עומדת ו) וסובב סובב הולך הרוח ואיננו בא כלל ז) וכל הנחלים הולכים אל הימואלה ארבעתם נזכרים בפרשת בראשית ח) את השמים ואת הארץ ורוח אלהים מרחפת על פני המים, וככה ט) מי מרד בשעלו מים ושמים בורת תכן כל בשליש עפר הארץ מי תכן את רוח ה'. וככה י) נוטה שמים כיריעה יסד ארץ על מכוניה עושה מלאכיו ורוח המקרא במים, וככה יא) כונם כנדמי הימיראו מהי כל הארץ וככה הוכיר יא) בדבר

א) ב"מ ל"א, ב) ש"ז ע"ה. ב) כשינוי לשון, ג) ישע"ה, ד) אבות, פ"ב י"ד, ה) ש"ס פ"ג, ד' ו) פסחים ק"א, ז) קהלת א' ח, ח) בראשית א, ט) ישע"ה, י) תהלים ק"ד, יא) ש"ס ל"ג,

סוד מורא

ג

ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צנאם וככה א) לעשות לרוח משקל ומים תכן כמדה כי הוא לקצות הארץ יביט תחת כל השמים יראה, וככה ב) מי עלה שמים ויורד מי אסף רוח כחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ. וככה כתוב ג) אדוכה מארץ סדה ורחכה מני ים, וכתוב אחר (אומר ד) תחכוננת עד רחבי ארץ והכל נכון למשכיל, וככה דברים רבים כאשר נזכר בסוף ספר תהלות. כי אש וברד מהארץ וזה אמת בראיות ברורות וככה המים על השמים ואיך הם המאורות והכוכבים ברקיע אחד והכל אמת. והכמי התלמוד ברורנו על דרכים רבים, יש הוגה בו לדעת האיסור וההתר ויש מי שידע המדרשים גם הוא יחדש אחריהם ויבקש מעם לכל מלא וחסר. ועתה אומר כלל, דע כי הנביאים אינם שומרים המלות בעצמם בשנותם הדבר רק המעשים שומרים לכרם שהם העיקרים כדברי אליעזר ה) הנמאיני השקיני. ויצחק אמר 'לעשיו ו) בעבור תכרכך נפשי בטרם אמות ורכקה אמרה ואברככה לפני ה' לפני מותי, ובהלום ז) ימות מראה זיפות תואר ובפתרון לא נאמר כך, ונאמר לבלעם ה) אדה לי והוא אמר קבה די, וכדברי משה ט) וישלח מלאכים אל סיחון אעברה כארצך לא נטה בשדה ובכרם ומשה שינה ואמר לא נעבור בשדה. וכתוב י) ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ומשה שינה ואמר הרף ממני ואשמירם ואמחה את שמם וכתנה רבות, והנה בעשרת הדברים יא) וזכור יב) ושמוריא) ולא תחמוד יב) ולא תתאוה יא) ועד שקר יב) ועד שוא. אכני שהם בלא וי"ו ומשה שינה שיהא בו"ו. גם לא חנאף ככה ותוספת ומגערת והמשכיל יבין, ויש הוגה בתלמוד להתפאר על כן כל עסקיו בסדר נויקין גם הוא מקבל שכר להורות הפתאים וליישר המעוותים רק אם היו כל ישראל צדיקים לא היו צריכים לסדר נויקין. ועוד כי יש מצות שאינם חייב לכל רק אחד לכדו יכול להוציא את הרבים כמעביר שופר ביום הכפורים ויום הזכרון ועולת התמיד ומוספים ופרשת הקהל וככה שופט אחד יספיק לישר כל מעוות במקום רבים והארם חייב לתקן עצמו ולהכיר מצות השם שבראוהו ולהכין מעשיו או ידע בוראו. וככה אמר משה יג) הודיעני נא את דרכיך אדעך. והנביא אמר יד) אל יתהלל חכם בחכמתו אויו חכמה שתהיה כי אם כזאת לכדה ומה היא השכל וידוע אותי וכתוב בתורה טו) וידעת היום והשבות אל לבבך. ואמר דוד טז) דע את אלהי אביך ועבדו אחר כך כי בעבור זה נברא האדם. ואחר שתקן עצמו יתקן אחרים אם יוכל והנה קדמוניו ז"ל היו יודעים סוד המרכבה ושעור קומה וחלילה חלילה שרמות יערכו לו רק דבריהם צריכים פירוש כדברי התורה יז) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. ובנבואת יחזקאל יח) כמראה אדם עליו מלמעלה ואמר מראה מתניו ולמטה, ובסוף זה הספר ארמונו לך זה הסוד. ויש מהגאונים שחבר ספר וקראו ספר היחוד על דעת אנשי החקר ומעטים הם הדברים הנכונים בו כי פירוש חכם לעצמו כאומר לא ירענו כי היודע איננו דעת ולא יודע גם כבוד שהשם ברא העולם כתפץ מחדש והכלל איך יחפש אדם לדעת נשגב ממנו והוא לא ידע מה נפשו ומה גיתו. רק היודע חכמת התולדות וכל ראיותיה וחכמת המבטא לדעת הכללים שהם שוכרי החומות וחכמת המולות בראיות נסודות מחכמת החשבון וחכמת המדות וחכמת הערבים או

א) איוב כ"ה ב) משלי ג) איוב י"א ד) איוב ל"ה ה) בראשית כ"ד ו) כס כ"ז
ז) כס מ"ה ח) במדבר כ"ב ט) כס כ"א י) שמות ל"ב יא) כס כ"י יב) דברים ה' יג) שמות ל"ב
יד) ירמיה ט"ז טז) דברים י"א טז) דה"א כ"ה יז) בראשית א' יח) יחזקאל א'

יוכר לערות אל מעלה גבוהה לדעת סוד הנפש ומלאכי עליון והעולם הבא מהתורה ודברי
 הנביאים ומדברי חכמי התלמוד ויחכם ויבין סודות עמוקים שנעלמו מציני רבים וקצתם אפרש
 והגאון רבינו מקדוה חכר ספר באמונות ויש בו שערים שאין שעור לדבריו. ועתה אשוב
 לדבר על המצות על פי אשר תשיג יד דעתי. והשם יורני בדרך הישרה ומי כמוהו מורה:
השעור השני מה נכבדה חכמת המכטא וראשיתה דעת הכלל השפל הקרוב אל הכלל הגבוה
 כולל כללים שפלים ופרטים והנה נקרא הכלל השפל הקרוב אל הכלל הגבוה
 מין גבוה והקרוב אל הפרטים מין שפל. והנה הכלל הגבוה כמו גוף האבנים והכוכבים
 והמתכות והצמחים והחיים. והנה החי מין גבוה כולל העוף והבהמה והאדם והרג. והאדם
 מין שפל כולל ראובן ושמעון. ומצאנו מספר העוף האמורה בפרשת שמיני עשרים ובפרשת
 ראה אנכי אחד ועשרים וקדמונו אמרו ראה זו דאה וכן איה היא דיה. ורבי מרינום הקשה
 אם איה היא דיה מה מעם לספרה פעמים. וחכמינו אמרו כי הוכירה הכתוב כשתי לשונות
 שלא ליתן פתחון פה. אם כן יוכיר שמות כל עוף ככל לשון והשם לא דבר רק לשון שיכינו
 העם וזהו האמת, ותירוץ זאת הקושיא מחכמת המכטא כי איה שם מין גבוה כולל דיה ודאה
 כמו (א) ואת הצפור לא בחר כולל תור וגוזל או שיאמר הכתוב (ב) וגשמו כמות ישחק ובמקום אחד
 (ג) וגשמו כמות און ועוד כי שתי אותיות נלקחות מן דאה. על כן ככל חכמות ובכל אומנות
 אין אדם מכקש לדעת הפרטים כי אין כח באדם לדעת תכליתם וכמה מספרם כי לא יעמדו
 רגע אחד על מתכונת אחד לעולם כי יאבדו תמיד והכללים עומדים לעולם. וצורך גדול היה
 לי להוכיר דבר הכלל קודם שאדבר על המצות בעבור שראיתי כמה חכמים סופרים שש מאות
 ושלוש עשרה מצות על דרכים רבים. יש מהם שספר בשול גדי פעם אחת ויש שספרו בני
 מצות כנגד שנכתב ג' פעמים וחכמינו דרשוה ורכית ככה. ויש מי שיספור הכללים והפרטים.
 ויש שסופרים פעם הכללים לבדם ופעם הפרטים לבדם. ויש שסופרים מצוה אחת שכאה בשתי
 לשונות והטעם אחד. ועל דרך מחקר האמת אין קץ למספר המצות כאמרו המשורר לכל
 תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד. ואם נספר העיקרים והכללים ומצוה שהיא עומדת לעד
 אין המצות עשירות משש מאות ושלוש עשרה. והשם הנורא יודע תום לבבי כי לא חכרתי זה
 הספר להראות כי עמדתי על חכמות ושנגלו לי סודות להתפאר גם להשיב על הקדמונים כי
 ידוע ידעתי שהיו חכמים ויראי השם ממני גם כדור הזה חכמים גדולים מאד רק חכרתי
 לנויב שלמד לפני ספרים שחכרתי לו ומרוב אהבתי אותו הוגעתי נפשי לכתוב לו ספר
 במצות כי ראיתי כי הוא איש אמת וירא את ה' מרבים: יש כלל גבוה כמו (ד) לשמור את כל
 מצות ה' כולל עשה ולא תעשה, ומלת (ה) ועבדתם את ה' אלהיכם כוללות כל מצוה עשה שהם בלב
 וכפה ובמעשה שהם עקרים או זכר להם. ומלת (ו) ליראה את ה' כוללת כל מצות לא תעשה והיא יצאה
 במלת עשה והטעם כשומר עצמו מגעת אל ערוה בעבור יראתו מה' כעבד שירא מאדונו לעשות רע
 והוא רואהו בעיניו כי יש אחרים הנמשכים אחר תאוותם שלא יפתרו בעבור המלך אולי יודע
 הדבר לו או בעבור שם רע ודופי וחרפה ומלת (ז) אחריה' אלהיכם תלכו כוללת לעשות חסד וצדק

(א) בראשי ט"ו, (ב) עמוס ז', (ג) הושע י"א, (ד) דברים י"א, (ה) ויקרא כ"ג,
 (ו) דברים י"ד, (ז) שם י"ג.

יסוד מורא

ה

ולאהוב שלום. ואמר הנביא ע"ה א) כי אם עשות משפט ואהבת חסד וזה כולל כבר את אביך ולא תרצח ולא תנאף ולא תגנוב ולא תענה כרעך ולא תגזול ולא תחמוד ולא תכחשו ולא תשקרו וסדר שקר תרחק ולא תהדר פני גדול ולא תקח שוחד ולא תעשוק את רעך מאוני צדק ולא תלין ולא תקום ולא תטור ואיפה ומצות לעני ולגר אם כסף תלוה את עמי כל אלמנה ויתום לא תענון לא תונו ורבים ככה והצנע לכת כולל כל דרך וחוק ותורה שהורנו השם; ויש מצות רבות עברו ומה צורך למפרסם בשש מאות כמו אגודת אוזב ואתם לא תצאו אל יצא איש ממקומו ללקוט מן ולא תותירו ממנו היו נכונים ומעשה המשכן ונסיעתו והדגלים ושלוה הטמאים ויר ויתד כמתנה וצאת על האויב שכלה זכרם והכרחה והקללה ומוכת בהר עיבל ולסיד האבנים ולכתוב התורה וערי סקלט ומלחמת עמלק: ויש שהיו מצות על משה לבדו כמו מוכה אדמה שכרת ברית עם ישראל ולפסול הלוחות ולהקים המשכן ושבעת ימי המלואים ולמשוח המשכן ואחיו ובניו ולחת האורים והתומים על החושן ולשים לוחות הברית בארון ודבר נחש נחשת וככה מצות אחרות כמו רקועי פחים ושיתנו הבהנים התורה מצד הארון מחויץ וצנצנת המן ומטה אהרן; ויש מצות שיש להם כלל גבוה כמו ב) איש איש אל כל שאר בשרו והשפל ערות אב ואמה והחל אסך הוא על כן הוא אומר שאר אביך שאר אסך היא וסופרי המצות ספרו כל לאו בעריות בעבור שישבהם שמשפטם משונה בבית דין. ומלת כרת כוללת הכל. והנה תשבו איסור כל בהמה טמאה ועשרים מיני עופות וכל שרץ הארץ ושרץ העוף ושקץ המים מצוה וירענו כי טומאת השמונה שרצים חמורה ובעבור שיש סימן אחד כשר לחזור ולשפן ולא רנבת ולגמל הוצרך לומר ג) ובנבלתם לא תגעו והטעם כי אתם קדושים אל תגעו בכל נבלה שהיא טמא אתכם וככה ברג ד) ואת נבלתם תשקצו והנה הוכירם כשאר הנבלות ואין על הנוגע כרת ולא מלקות; ויש מצות לא תעשה שאם תעבור הלאו עשה זה והפטר כמו ה) לא תותירו ממנו עד בקר אם תוכלו ואם נותר ישרף באש ואם לא יותירו אז יותר טוב. וככה ו) יבמה יבא עליה איננה מצות חיוב רק אם ייבם אז טוב לו לקבל שכר ואם לא יחפוץ ליבם לא יכריחנה בית דין. ויש דרך כלל אחר בעריות יש אסור במין ויש שאיננו מהמין כמשכב זכר באדם ובמין הבהמה גם העוף בכללה כי הכתוב דבר על ההווה יותר כמו ז) ויזכור אלהים את נח ואת כל החיה והבהמה כי הם נכבדים שנולדו עמו כיום אחד וכן ח) נפל שמה שור או חמור כהווה שנמצא יותר. וככה משפט הסוס והפרד והגמל. גם אסור בנקבה כשאיננו מהמין כמו הבהמה גם איסור במין לעולם כאשת האב והאחות וחבת גם איסור בחיי אחר כאשת איש והיבמה ואשה אד אחותה גם איסור כאשה כאשר איננה מעם השוכב עד שתשוב לתורתו כי ערפה שבה אל עמה ואל אלהיה ורות אמרה ט) עמך עמי ואלהיך אלהי והשוכב עמה ואיננה מתקדשת מטומאתה ליחד השם הנכבד נותן מורעו לע"ז גם יש איסור במוכנת להיות אשתו ככתולה ואלמנה גם יש איסור כאשתו כל ימי נדת דותה וימי שכתה בדמי טומאה לזכר ולנקבה: ויש פרשיות שהם כדמות מצות ואין אחת מהן מצות היוב כאשת יפת תואר לא התירה הכתוב לקחתה לו לאשה עד עשותו כל התנאים הנזכרים, ואל תחמה בעבור שאמר הכתוב

א) מיכה ו' ב) ויקרא י"א ג) סס, ד) שמות י"ב, ה) דברים כ"ה, ו) בראשית ה' ז) שמות כ"א, ח) רות א', ט) דברים כ"א,

יסוד מורא

א) ותשקת בה ולקחת לך לאשה כי הטעם במחשבה כדבר פרעה ב) ואקח אותה לי לאשה כפי מחשבתו שחשב וככה על בלק ג) וילחם בישראל והראיה הגמורה שאמר ד) ואחר כן תכוא אליה וכעלתה והיתה לך לאשה. והיו התנאים שיביאנה אל תוך ביתו ולא יניחנה כרשות אחר אחרי שיש במחשבתו שיקחנה וגלחה את ראשה ועשחה את צפרניה כמו המצורע. ואין צורך להזכיר 'שתתחמא' במי נדה כי כתוב במקום אחר ה) אתם ושכיבם. ו) והסירה את שמלת שביה מעליה שעברה בהם ע"ז ככתוב ז) והחליטו את שמלותיכם. ח) וככתה את אביה ואת אמה אם נהרגו או אם הם חיים וכל זה האיתור אולי לא יקחנה והלוקח כת ישראל שלא יעשה לה אלה התנאים טוב סוה החושק ואין כפרשה כולה מצות חיוב רק ט) לא תתעמר בה. וככה יש בכרכות שאנו חייבין לברך על מצות חיוב ; ויש שיכרך השם שהתיר זה כתנאי זה כמו על השחיטה, והנה אם יברך ככה בשחיטת הפסח היא מצות חיוב כמו על המילה והשם לא צונו מצות חיוב לשחוט רק איסור לאכול בשר חי עד שיספך דמו בשחיטה לבדה לא בדרך אחרת והנה זאת הברכה ככרכת נשואין שהוכיר שאסר העריות והארוסות והתיר את הנשואות והנה המברך על השחיטה ובורק ומסיר החלב והגידים ומברך השם אחר אכילתו הנה שכרו אתו ואם לא יעשה כל אלה יש עונש עליו והנה כל אלה אינם מצות חיוב כי העיקר איננו כן ואין ספק כי המתענה ומונע עצמו מאכול בשר כאשר התענה דניאל יותר שכן יקבל מהשם, וככה המתענה בכל יום ואיננו מברך ברכת הסוון. וככה הנזיר איננו חייב לקרש ולהכריל ולשתות ארבע כוסות רק החיוב הוא לשותה, והזכרתי כל זה בעבור ששמעתי על חכם חסיד שהיה משופט בחוצות לבקש מי שיש לו עוף שישחטנו ודעתו על הכרכה למלאות מאה כרכות בכל יום ; ויש בעלי אוהרות שהכניסו במצות לאוין שפירושם טעם כמו ולא יסור לבכו ולא ישיב את העם ולא יות את החשן כאשר ירכסוהו או לא יות וככה ולא ימות במלחמה ולולי הקבלה נכון היה להיות כאלה לא יסורו ממנו ; ויש שהכניסו במצות מה שהוא רשות כמו י) לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי וככה יא) לכלב תשליכון אותו כי הטעם דבק עם ואנשי קדש תהיון לו, והנה בשר שנטרף איננו למאכלך רק לכלב השומר צאנך תשליכנו על כן נפתח למד לכלב ולולי הקבלה היה נראה ככה לעולם בהם תעבודו כי כל המצות מיד האבות קבלנום ואין הפרש בדברי המצות בין דכריהם ובין דברי תורה כי גם הם נתונים לנו והם קבלו מאבותם ואבותם מהנביאים והכל מפי השם כיד משה, והנה אתן לך משל במצוה אחת שחשונה שנים כמו זכור ושומר וקדוש השבת והקריאה לשבת עונג ועשות דרכים ומצוא חפץ ודבר דבר הנם מצות רבות והעיקריב) קרא תעשה כל מלאכה והנה הוא חייב לזכור כל ימי השבוע מתי הוא השביעי ויהיה שמור לו והנה זכור כמו שמור וקדושו שלא יעשה בו מלאכה בדברי ירמיה והעונג הוא המנוחה מעמל הנוף ומצוא חפץ ודבר דבר מחפצו שלא שלא יביאנו לעשות בו מלאכה וככלל האוהרות יג) ומלחם את ערלת לבבכם בכלל מצות עשה ה) וערפכם לא תקשו בכלל לא תעשה ושאלתי גדולי הדור מה פירושם ותשובכם לדחות כקנה

א) דכריי כ"א, ב) כראשית י"ב, ג) במדבר כ"א, ד) דכריים כ"א, ה) במדבר ל"א, ו) דכריים כ"א, ז) כראשית לה, ח) דכריים כ"א, ט) עס כ"א, י) עס י"ד, יא) שמות כ"ב, יב) עס, כי יג) דכריים י"ו

יסוד מורא

ז

רצין כחוקם עם תלמידיהם שאין להם לב לבחון בין האמת ובין השקר והנה בעלי האוהרות דומים לאדם שסופר כמה הוא מספר העשבים הכתובים בספר רפואות והוא לא יכיר מה תועלת ככל אחד מהם ומה יועילו לו שמותם ; ויש מהם נזכרים בספר בשני שמות והוא חושב כי שנים הם כמו א) זכור אל תשכה. ועוד אפרש לך הפסוק במקום הראוי. וככה מצות רבות כתובות בתורה ואין איש שם על לב.

השער השלישי יש מצוה שהיא העיקר ויש לה גדרות כמו הנזיר שיויר סוין ושכר כל ימי נזרו כי היין מרבה התאוה בהסירו הרעת והנה דניאל התענה

ולא שתה יין כפסח כי מדרבנן הוא לשתות והנה השם אסר עליו החומץ ומשרת ענבים וחרצנים וזג ותקר לא יעבור על ראשו שלא ייפה עצמו לנשים והנה הטעם אם הוא נדר להיות נזיר מן היין לכדו לא יהיה קרוש לשם שלם רק יהיה עם אלה המצות הנוכרות. וככה עשו קדמונינו כיום הכפורים שהוא אסור באכילה וזהו העיקר כי כל עינוי הרב עם נפש בכל המקרא הוא צום והיה כן כי הנפש כחה בכבד שהיא המתאוה ב) כי תאוה נפשך ג) ונפשו מאכל תאוה ד) והנפש האוכלת. והעדים כי כן הוא ה) למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו הטעם בפול וככה ו) הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו ועוד ו) ונפש נענה תשביע וכבר פירשתי ענין ה) ענותי בצום נפשי למה נפתח בית בצום. ואמרו כי גם הוא אסור כשתיה כי מצאו ט) ואכלת לפני ח' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וברניאל י) וסנדל לא מכתיושם תשוב להבין ולהתענות ואין זכר לנפש והנה גם הוא אסור ברחיצה והם אסרו שירחץ בעל קרי ומה נמרצו אמרי הקדמונים יא) הוי והיר כמצוה קלה ככחמורה ועוד יכ) כי שכר מצוה מצוה. והנה בעשרת הדברים החמשה כנגד השם הם הדבקים בלב והם החמורים והחל כנגד דבור האדם ששי לא תרצה מהחמור. וכלל אומר כי כל כרת ומיתה היא על מצות לא תעשה. כי הוא מכעים יותר מהמתעצל לעשות מה שצוה. ולא מצאתי כרת במצות עשה כי אם במילה כי היא לאות ברית עומדת בנופו כל ימי חייו. ופעם אחת היא חיוב מצוה והחיוב על אבי הנולד או אב בית דין רק אם גדל ולא ימול יש עליו כרת. וככה כרת על מי שחדל לעשות הפסח כי זכר יציאת מצרים עקר לכל המצות על כן כתוב אחר יג) אלהי מסכת לא תעשה לך את הג המצות תשמור וכתובה תשובה יד) מה העדות עכדים היינו לפרעה במצרים. ועתה ארמזו לך מצוה אחת כוללת כל מצות עשה והיא בכרת כאשר תסתכל טעם כל ארור הוא על סתר כי בן החל וברובם מפורש ודבר תותנת ואחות כי יתיחד עמם בלי חשד והכחמה אין לה פה ובסוף אמר טו) ארור אשר לא יקום את דברי התורה להכעיס בסתר. כי בגלוי בית דין יכריחנואו יקח הרין ממנו על כן נכון הוא להיות פירוש אלה כמו טז) אם יגע סמא נפש בכל אלה. וקרנן השונג יוכיח כי המזיד ככה בגלוי מחלל השם והנה ראינו שעברו כל ישראל על מצות יז) לא תחיה כל נשמה מפני שבועתם שלא יהללו את השם :

השער רביעי יש מצות חיוב הצבור בעולות ולחם הפנים ויין לגסך ושמן למאור. ויש למשפחה ידועה כמו מצות הגדול הכהנים הגדולים וההדיוטים

א) דברים ע"ב ב) שם י"ב, ג) חיוב ל"ג, ד) ויקרא ז', ה) ישעיה כ"ה, ו) שם, ז) שם ח) תהלים ל"ה, ט) דברים י"ד, י) דניאל י', יא) אבות פ"ב ח' יב) שם. פ"ד כ"ו, יג) שמות ל"ד, יד) דברים ו', טז) שם כ"ג, טז) חגי כ"ו, יז) דברים כ"ו.

ההלום והם מצות רבות. ויש לאדם לכרו מאיוה משפחה שיהיה כמצות המלך והגנור והמצורע והטמאים. ורוב המצות כולל הזכרים והנקבות. ויש לזכרים לבדם כמו המילה ומקרה לילה ופטר רחם ופדיון בכור ופי שנים. ויש לנקבות לבדן כנדה ויולדת וסוטה ונדר בעולה או קטנה. ויש תלויות בדבר אחר כמו העולות והמוספין במקום הנבחר ושלש פעמים ומצות רבות ככה. ומתתלויות אם היה לנו כן מלנוה ופרנוה אם היה בכור ואם נטענו עין למאכל ערלנוה וחללנוה ואם שדה או כרם עשרנוה ואם הלוינו כסף לא נהיה כנושים ואם קנאנו נשינו נעשה כמשפט ואם היו לנו עבדים או שפחות או מי שיקח אשה נעשה ככתוב עליהן והמצות הרומות לאלה רבות ורובם דינים ומשפטים. ויש מצות רבות תלויות בזמנים כמילה בן שמונת ימים והערך מבן חרש ועד בן חמש ועד בן עשרים ועד בן ששים. ויש מצות רבות ביום בעולות והמילה ויש בלילה כאכילת פסח וספירת העומר. ויש בין היום ובין הלילה כמוף ומן שחיטת הפסח והדלקת הנרות וביאת הטמאים אל המזבח, ויש בצהריים כתפלת המנחה ותחלת שחיטת הפסח. ויש פעם בשבוע כשבת ועם בשנה כחג השבועות ויום הזכרון וצום כפור וחג שמיני עצרת ויש שבעת ימים כמצות כי על דרך הפשט כי הם חיוב כיהכתוב הזכיר הפסח ואמר א) שבעת ימים האכל עליו מצות לחם עני למען תזכור את יום צאתך והנה הזכיר הפעם כי עד שבעת ימים אכלו ישראל המצות כי הענין היה הולך יומם ולילה עד שטבע פרעה או הסיעים משה עד שנעשה המשכן כאשר פירשתי זה במקומו. וככה שבעת ימי סוכה והדלקת הנר שמונה ימים. וככה מקרא מגילה בזמנה. ולנמור הלל י"ח ימים ולילה אחר ולקראו בכל ראש חדש וששת ימי הפסח. וספירת העומר שבעה שבועות וקדוש השנה השביעית ושנת החמישים; ויש מצות רבות שאינן תלויות בדבר ולא בזמן ידוע והם חיוב לכל בני מצות זכרים ונקבות מלך וכהן ועשיר ועני בישראל גם בגר בריא או מנוגע תורה אחת לכל ואלה המצות הם העיקרים: **השער החמישי** המצות שהם עקרים שאינן תלויות במקום או בזמן או בדבר אחר הם הנמועות כלב הם הפקודים כמו פקדון שהוא נתון ביד אשר הפקד אתו על כן אמר המלך דוד ב) פקודי ה' ישרים משמחי לב. ואלה היו ידועות כשקול הדעת לפני תת התורה ביד משה והם רבות כעשרת הדברות חוץ מהשבת והם נשנו על יד משה ועל כאלה אמר ג) וישמור משמרת מצותי חקותי ותורותי כי אלו היה יודע איסור כל העריות לא היה לוקח יעקב אבינו שתי אחיות יחד על כן נפרש ד) כי את כל התועבות האל על רובם כמשכב זכור שהוא הפך תפיץ השם ונתעב בתולדה, וככה מין אחר ואשה נרבעת. והעריות הקרובות מאד. על כן נכון הוא להיות פירוש ה) הקרובה אליו דבק עם אתוחו שהוא בת אביו ואמו בדרך ו) וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים. על כן אמר אברהם ז) וגם אמנה אחותי בת אבי היא. והעד שאין עונש בית דין. ואם טען טוען למה האחות ולא האח אולי יאמר לנו למה התולדה ולא הבעולה ואין זה המשפט לאח: ויש מהמצות שהם רוכז למצות שהם העקרים כמו השבת וזכר למעשה בראשית ושביית העבד וזכר לציאת מצרים וככה פסח ומצות ומרויים וסוכות והמוזה ותפלין ביד ובראש והציצית אף על פי שאין התכלת

(א) זכרים ע"ז. (ב) תהלים י"ט. (ג) בראשית כ"ו. (ד) ויקרא י"ח. (ה) שם כ"א. כ"ו.
(ו) שמות י"ד. (ז) בראשית כ"ו

מעכב כמו שמרור לא יעכב מצות המצות כי התכלת הוא לזכר על כן מעיל האפור כליל תכלת וציץ נור הקדש קשור כפתיל תכלת ואין המתעטף עושה מצוה שלמה כי הוא חיוב כל היום ובהיותו כשוק רואה צורות או יתור לבו אתרי עיניו יותר מאשר יתור כשעת התעלה. והוכרתי זה בעבור שראיתי אנשים רבים אינם יראי השם והם מתעטפים במלית דרך כבוד לנפשם. גם האפור והחשן לזכרון, וככה גיר הנשה שהוא אסור כאכילה לזכר הסך אכילת הפסח. ועתה אפרש כי כאשר קבל האב עליו ועל זרעו חייב הבן לשמוע בקול אביו כימי הפורים ודברי הצומות וועקתם הכתוב במגלה (והם הארבע צומות הכתובים בתרי עשר אשר קבלו עליהם ועל זרעם נביאים וקנים שכדור על המאורעות הרעות א) ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי אגרת השנית לקיים עליהם ימי הפורים כאשר קימו מרדכי ואסתר עליהם וכאשר וקימו על נפשם ועל זרעם נביאים ראשונים דברי הצומות הארבע) אם אל יעבור על מצות ארני הכל. ופעם זה הדבר שיהיה נזכר החסד שעשה השם עם יעקב שהוא לבדו אבינו ולא ישתתף בו עםנו אחר כאברהם ויצחק, כי השם כחרו ולא נתערב עם זרעו מי שלא כחר השם כאברהם ולא נתגאל במאכלם ויין משתייהם כדרך שהזכיר בתורה ב) ארור כנען שלא יתערב עם בני ישראל שהוא מכני שם שהוא אבי כל בני עבר שנתחסו אליו שברכו נח עם זרע מקולל, ואמר הנביא (הושע י"ב) וריב לה' עם יהודה ולמקור על יעקב והטעם הבנים (ר"ל) ויתררו בנים מים, עיין שם כהושע) והעד עם יהודה ואמר אחרי כן בבטן עקב את אחיו שהשם נתן בו כח שתאחו ירו כעקב עשו לפני צאתו מן הרמס ולא עשה כן לכל נולד והאומרים כי אחר צאתו היה זה לא יתכן כי כתוב וידו אותות ואלו היה כדבריהם היה כתוב ואחרי כן יצא אחיו ואחוזו ירו. ועוד בבטן עקב את אחיו ובאוננו שרה את אלהים שהתאבק עם המלאך ולא יכול לו והנה יש לו מעלה גדולה וענב מדרך חכמת הרופאים כי כל אבר מחויב רמיונו אם הוא כריא והפך הדבר. ובעבור שכתוב ג) ותקע כף ירך יעקב על כן לא יאכל מהיום ההוא והלאה וחייבים לנהוג כבוד באביהם והוצרכתי להאריך בעבור שהוא על דרך הפשט כי לא נזכר רק בעבור החוק ואין כמוהו המילה כי כתיב ד) וביום השמיני ימול בשר ערלתו. וכתוב על דבר ה) היתום והאלמנה וזכרת כי עבד היית ואל תתגבר על מעשי ידי השם ;

השער הששי יש מצות מבוארות בתורה ויש מצות שלא ידענו פירושם באמת רקספי הקדושים המתקיים שקבלו כן מאביו ותלמיד מרבו ולולי הקבלה יוכל אדם לפרש אותם פירוש אחר. ויש מצות קבלגום מהם ואין זכר להם בתורה וכלל אומר לך לולי אנשי כנסת הגדולה ואנשי המשנה והתלמוד כבר אברה תורת אלהינו ונשכח זכרה ח"ו כי אלה העמידו כל דבר על כוריו וכארו לנו המצות באר הישב וכל המשפטים כאשר קבלום. ויש שימצאו ערות ברורה מן התורה ויש דרך דרש ויש דרך אסמכתא בעלמא ומי שיש לו לב יוכל להכיר מתי אומרים דרש ומתי אומרים פשט כי אין כל דבריהם על דרך אחד והשם שנתן להם חכמה הואיתן משכורתם שלמה; והנה בירמיהו ו) ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת ולא נזכר זה בתורה והמצות המקובלות מהאבות שיש להם זכר בתורה רבות ושואין להם זכר, ואזכיר קצת אלה ואלה כמה ברכות בכליום והתפלות וזכרת המזון והלל. ואמר רב בחיי כי ז) הוא

(א) אסתר ט' ב) בראשית ט' ג) טס ל"ב ד) ויקרא י"ב ה) דברים ה' ו) ירמיהו י"ז ז) דברים י'

יסוד מורא

תהלתך והוא אלהיך. וקריאת שמך ועירוב וקידוש והבדלה ושש סעודות ויש אומרים נר שבת, וככה תקיעת שופר ביום הזכרון כי לולוי הקבלה היה נראה כי היא על דרך ראש הדש ניסן כי הוא העקר לפני שתכנס תקיעת האמת על כן אמרו שהוא יום הדין. וככה הלולב כי אין מפורש בתורה רקא) ולקחתם ולולוי הקבלה היה לו טעם אחר. וככה ספירת העומר כי הם הפרישו בין א) וספרתם לכם ובין ב) וספרה לה. וככה הטריפה ויש לה טעם נכבד מהכמת תולדות שמים וככה ו' וימי חופה ואבלות ובקור חולים וקבורת מתים ונר חנוכה וספרא מגילה וד' כוזות וכבר פרשתי ג) וירש אותה כי היא אסמכתא בעלמא :

השער השביעי שים לבך להתבונן כי כל המצות שהם עקרים או תלויות בדבר או לומר כתובות או מקובלות הם מצות עשה או לא תעשה מפורש או עשה שעקרו וסודו לא תעשה כאשר כתוב ד) וישמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת, והשבתה איננה מעשה רק כלוי מעשה ומניחה ממנו. כי כן כתוב ה) וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו ופירושו לעשות לפני יום השבת כרו שלא יעשה בו מלאכה וככהו) תענו את נפשותיכם והטעם לא תעגנו באכילה ושתייה כי העניוי הפך התענוג וככה ז) והתקדשתם והייתם קדושים פירושו אל תשקצו את נפשותיכם לאכול כל דבר נמאס ומשהית בתולדות והגזיר אשר לא ישתה וין הוא קדוש. והנה כל המצות על שלש דרכים הא' באמנות הלב והשני בפה והשלישי במעשה וכאשר האחד נמצא בכל השבון ככה עקר כל מצוה שהיא תלויה בפה או במעשה צריכה לאמנות הלב ואם לאו הכל שוא ומהו. ורזיל אטרו ה) רחמנא לבא כתי והוא בותן לב וחוקר כליות וכתיבט) בפוך ובלבבך לעשותיו וזה הכתיב כולל השלש דרכים בפוך ידוע, ובלבבך אמנות הלב, לעשותו שתעשה המצות שהם במעשה. וככה כתוב י) מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך בכל לבבך וככל נפשך, ודוד המלך אמר יא) גקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו. * וכן יכ) הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל. ועתה שים לבך כי אין מורה במצות לא תעשה לאשר יש לו לב להבין כי ה' נשע בלב שכל שיוכל אדם בו להשמר מכל נזק. והמשל ברופא שאמר לאדם שאינו יודע המאכלים שיויקו לו כפי תולדתו אל תאכל כל מה שאזהירך שאם תאכלם תכוא לידי חולי ותמות וכל איש דעת לא תאווה נפשו לאכול דבר שיויקנו רק יהיה נתעב ונמאס בעיניו אף על פי ששמע שהוא מאכל ערב והנה ישום עיקר מאכלו לחיות ולא יבקש ההיים בעבור שיאכל כי זה דרך הכהמות כי אין להם נשמה שתהיה אחר הפרדה מעל הגווה הלא תראה כתוב בתורה יג) תוצא הארץ נפש חיה ישרצו המים ולא כן האדם רק נעשה האדם בדמות מלאך ואם המלאך חי לעולם ככה מי שהוא בדמותו על כן אמר אהר המהשכילים כי העונש בארבע מיתות בית דין על לא תעשה וככה ברת ומיתה בידי שמים והשכר על מצות עשה. וקדמונינו הביאו ראיה כי יש שכר לנשמר ממצות לא תעשה יד) לא תאכלנו למען ייטב לך ויש אומר כי השכר ישוב לאשר הוכיח באחרונה יד) כי תעשה הישר ויש אומרים למצות לא תאכלנו

א) ויקרא כ"ג, ב) שם ט"ו, ג) במדבר כ"ו, ד) שמות ל"א, ה) בראשית כ"ו, ו) ויקרא ט"ו, ז) שם כ"ו, ח) סנהדרין ק"ו, ט) דברים ל"ג, י) שם י"א, יא) תהלים כד, * קרי נפשו יב) שם ט"ו, יג) בראשית א', יד) דברים י"ב.

הכתוב (למעלה) על הארץ תשפננו כמים אשר לא יאכפו עד שלא יאכלנו אדם כי הרם הוא הנפש וזה ידוע מתכמת התולדות. גם נכון הוא שיראת השם שהיא מצות עשה כוללת כל מצות עשה ומצות לא תעשה כאשר הזכיר משה אחר ב' ליראה לשמור כל מצותיו והקומו לטוב לך שהם עשה ולא תעשה כי המונע עצמו מעשיית עבירה בעבור יראתו מהשם או טוב לו ושלל לטוב לך כוללת טוב העולם הזה והכא כבוד והשכר על מצות עשה כי יש בהם טוה והמשל כמו שיגיע עצמו על פי הדופא לכשל מאכז מה שיאכל שיוקלנו והנה שכרו אתו ופעולתו לפניו והנה לטוב לך שתקבל שכר ותמלט מעונש והנה הטוב הוא לאדם שומר מצות הרופא כי לא יועיל ולא יזיק הרופא בדבריו אליהוא ג' אם צדקת מה חתן לו ורבו פשעיו מה תעשה לו, ועתה ארמנו לך סוד נכבד מצאנו כתוב ד' למה תתענו ה' מרוכך ה' ואתה הסיבות את לבם אחרונת, וכמה אמרו ו' ראה נחתי לפניך את ההיים ואת הטוב ועוד ו' מפי עליון לא תצא הרעות והטוב. ואמרו קדמוניה ה' הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ודע כי צמת האדמה הנעבדת טוב בצמת האדמה שאינה נעבדת ויש שמנה ורוח וכדרך ששל אמת אפרש כי ג' כחוח בחיות האדם ואם החפזין קרא אותם בג' שמות נשמה ורוח נפש והנה הנפש היא הכח הצומח שהיא בכבד וכל חי וצומח משתהפך בכח הזה וזאת הנפש גוף והיא המתאוה לאכול ודבר המשגל. והרוח כלב ובה חיי האדם שיתנונע והיא כוללת האדם והחכמה גם היא גוף ובצאת ואת הרוח שהיא דומה לאויר מהגווה או ימות האדם וזאת הרוח מתנבדת והיא הפעננת והנשמה היא העליונה ובה כמות ותולדות בני אדם ויצריהם השתנים יש מי שעלשחם הוקית בו ויש נחלשות ויש השתים בתמורה ואין צורך להאריך כי הנשמה מבקשת מה שיוקלנה ממעשי ה' כי הוא מקור חייה והנפש מבקשת תענוגי הגוף לטוב לה והנה הרוח המצוית ובעבור שצורך יש לטוח אל הכבד והלב גם ישניהם לטוח והכלל כל אחד זה לזה על כן קראו העכרים הנשמה רוח ונפש והנה הכל קשורים עם הגוף ואם אדם יאכל מאכלים שיהם הרם או ירבה כעסו והנה מעשה הגוף כרוח ואם הגוף ישר כמותו ואדם אחר הכעיסו כדבריו או במעשיו תגבר יד הרוח כלב ויוליד חוס בגוף והנה תשתנה הגוף בעבור הרוח וכל משכיל יבחה גופו כפי צורך נשמתו ולא תשתנה היא בהשחנות הגוף וזאת היא הטעלה הגדולה שנתן ה' לישראל כי אם ישמרו מצות ה' אין צורך לרופאים עם השם כאשר עשה אבא ותפסו הכתוב ואין טענה ממלתת) ורפא ירפא כי איננו מהכנין הקל רק הוא כמו ו' וירפא את מוצת ה' ואיננו כמו יא) טחצתי ואני ארפא וכאיוב יב) ונתחן ויריו הרפנה. וכמה יג) צמא השמים חלק ה' לכל העמים וזה פירושו יד) ועקד ה' על צמא הטרומ. וזה כנגד המקבל בדרך חכמה המולות והשם לקח לישראל לנחלה ויוציאם מרשות המולות כל זמן שהם כרשותו לעשות אשר צום כחורתו על כן אמרו הקדמונים טו) אין מול לישראל ובעבור זה כתוב טז) ונפלינו אנו ועמך. ואין לטעון ואך ישנה השם חקית שמים הנה זה יוכיח. והנה היה הטוב כלו בעבור כל. הטוב ובעבור רע מעט אין מדרך החכמה למנוע

(א) דברים י"ב, ב) סס י"ג, ג) איוב ל"ה, ד) ישעיה ס"ג, ה) מ"א י"ח, ו) דברים ל"א, ז) איכה ג', ח) נדה ט"ז, ט) ע"כ ט"ז, ט"ט) טמות כ"ה, י) מ"א ח"א, י"א) דברים ל"ב, י"ב) איוב ס"ו, יג) דברים, י"ד) ישע"י כ"ד ט"ו) טמת קנ"ו: ע"כ, ט"ז) טמות ל"ג.

מה שהוא טוב רובו. על כן יש כח במשכיל לבחור הטוב והרע כי אין הגוירות רק כפי המקבל (על כן כתוב א) אפס כי לא יהיה כך אכיון על תנאי אם הכל או הרוב טוב וכן כתוב א) רק אם שמוע תשמע. והיחיד מועיל נפשו באחריותו ועתה שים לבך ודע כי כל המצות הכתובות בתורה או המקובלות או התקונים שתקנו האבות אף על פי שרובם הם במעשה או בפה הכל הם לתקן הלב ב) כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות מכין וכתוב ג) ולישרים בלבותם והפך זה ד) לב חרש מחשבות און וכתוב אחר ה) ולבו כל עמך כי רוע עין תלוי ברוע הלב וזה ידוע מתכמת התולדות. על כן היתה העולה כליל כולה לשם על דבר העולה על הרוח דבר שאיננו נכון וההטאת והאשם על הטא כפה או במעשה וזה פירושו) ומלתם את ערלת לבבכם. ודע כי מלת ערלה כבודות והנה ערל לב בסו) ככד לב פרעה. ח) ואני ערל שפתים כמו ט) כי ככד פה. ג) ערלה אונם בסו) ואוניו הכבד. ובהכרת ערלת הכשר יהיה לאות ברית בין האדם ובין כוראו שלא יטנף נפשו במשכב שאיננו על דרך אמת ושכרו אתו שיפצה וירבה וככה כתיב) ואתנה בריתי ביני וביניך וארבה אותך. וכתיב יג) וערלתם ערלתו גם היא כובד ברוב הליחה גם זה מהתולדות. והנה המצוה היא כוללת שתענו ספני השם ותכנעו כאשר יסר אתכם ותכינו האמת שתסירו ערלת לבבכם ולא תכבדו לבבכם כמעשה פרעה או אהו וכעת הצר לו יד) ויוסף למעול בה' טו) ואחאב נכנעטו) וישר בעיני ה' וככה כתיב) או יכנע לבבכם הערל. והנה זאת כסו) כצר לך ושכח. וקשי עורף משל לאדם יקשה ערפו וישיבנו אל אדוניו וכאשר יקראנו לא ישיב אליו פניו והנה הוא מקפוף. על כך אחרי אלה יט) כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים הם המלאכים כשמים ואדוני המלכים שהם האדונים בארץ והכל ברשותו והוא אל גדול וגבור ונורא ואיך תוכל להנצל ולא יאבה כי תרבה שוחד. והעד כי בתחלת הפרשה ב) כי עם קשה עורף אתה על כן וערפכם וגו' ומצות הלב תחלתם בא) אנכי ה' אלהיך שיאמין בכל לבו שהשם שהוציאו ממצרים היא אלהי והנה היא מצות עשח וככה כב) ואהבת את ה' אלהיך כג) ולדבקה בו וככה כד) ואהבת לרעך כמוך. כח) ולא תעשה בו) לא יהיה לך אלהים אחרים באמונת הלב כז) ולא תשנא את אחיך כח) לא תחמור. כט) וידעת היום והשבות אל לבבך מצות עשה וככה ל) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. ומצות הפה וידוי כהנלא) וענית ואמרת לב) מוצא שפתוך זכרתי המזון והלל ותפלה לג) ושנתתם לבניך ודברת בהם והנה מצות עשה ורכים ככה. לד) ולא תעשה לד) לא תשא אתשם ה' אלהיך לד) לא תענה ברעך לה) אלהים לא תקלל ולא תאור לו) לא תוכיור לו) ולא ישמע על פיך לו) לא תכרות להם ברית לו) ולא תענה על ריב ורכים ככה. והמצות במעשה הם רכות ואין צורך לזכרם. ומצאתי פסוק אחר כולל כל המצות והוא לו) את ה' אלהיך תירא ואותו

א) דברים ט"ו ב) דה"א כ"ה ג) תהלים קכ"ה ד) משלי כ"ג ה) שם ו' ז) דברים י"א ז) שמות ז' ח) שם ו' ט) שם ד' י) ירמיה ו' יא) ישעיה ו' יב) בראשית י"ז יג) ויקרא י"ט יד) דה"ב כ"ה טו) מ"א כ"א טז) דברים י"ב יז) ויקרא כ"ג יח) דברים ד' יט) יהושע ב' כ) דברים ט"ו כא) שמות כ"י כב) דברים ו' כג) שם י"א כד) ויקרא י"ט כה) שמות כ"ג כו) שם כ"י כז) ויקרא י"ט כח) שמות כ"י כט) דברים ד' לו) דברים ו' לא) דברים כ"ג לב) שם י"ג לו) שם ו' לד) שמות כ"י לה) שם כ"ג לו) שם כ"ג לו) דברים י"א

תעבוד, והנה מלת תירא כוללת כל מצות לא תעשה בלב ובה במעשה וזו היא המדרגה הראשונה שיעלה ממנה אל עבודת ה' יתעלה והיא כוללת כל מצות עשה. ואלה ירגילו לכו וידריכוהו עד כי ידבק בשם יתברך הנכבד כי בעבור זה נכרא האדם כי לא נכרא לקנות הון ולא לבנות בנינים יעובם לזרים והוא ידור תחת הארץ ולא להתענג במיני מאכלים כי רגעים מעטים הם והיגיעה רבה גם ויוקו כירום, גם משכב הנשים יכלה כחו ובשרו. גם דברי שחוק והשתכר סכלות והוללות כי המשכיל יבין כי ימי חייו מעטים הם וכיר בוראו נפשו ולא ידע מתי יקתנה. על כן יש לו לבקש כל דבר שיביאנו לאהוב אותו ללמוד חכמה ולחפש האמונה עד שיכיר ויתבונן מעשה ה' ולא יתעסק בהכלי העולם רק להתבודד ללמוד ולהנות בתורה ה' ולשמור מצותיו והשם יפקח עינו ולבו ויחדש בקרבו רוח אחרת או יהיה בהייו אהוב ליוצרו ונפשו דבקה בו ותשבע שובע שמתות את פניו ובהפרדה מעל הגויה תהייה נעימות ימין אלהיו עליו נצח וזה שאמר אסף א) כלה שארי ולבכי צור לבכי וחלקי אלהים לעולם כדרך יעקב אבינו שנדר ב) והיה ה' לי לאלהים כי כאשר בא אל בית אל אמר ג) הסירו את אלהי הנכר והגית הצאן והתבודד לעבוד השם ולא שכב עם אשה כי רחל מתה והוללה בלהה ובעבור זה מאס באם ראובן ושפחתה על כן כתיב כפסוק אחר ד) ויהיו בני יעקב שנים עשר להודיע שלא שכב עם אשה אחר כך על כן לא הוליד עוד, והנה מי שהשיג זאת המעלה שזכר השם ומעשיו ונפלאותיו לא יסורו מלבו גם לא ידבר דבר כפיו שלא יזכיר השם להודיע לבני האדם כבודו על כן נשבעו הנביאים כרוכ דבריהם וזהו ה) ובשמו תשבע ואז יהיה ו) סמצריקי הרכים, ודע כי התורה לא נתנה רק לאנשי לבב על כן יש לפרש דברים כתובים בדרך שיקול הרעת כמו ז) ואשא אתכם על כנפי נשרים וככה ח) וזמלתם את ערלת לבבכם ח) פתח תפתח את ירך והקדמונים אמרו כי כך ט) ופרשו את השמלה, ויש דברים שהם אמת כמשמען גם הם בדרך משל כמו גן עדן ועץ הדעת ועץ החיים ומעם הכרוכים הרוסה להם. **השער השמיני** ההוגה תמיד בתורת ה' אם יש לו לב היא תורתו ותשכיל נפשו יותר מאשר למדוהו והשכילוהו מלמדיו וזהו י) מכל מלמדי השכלתי, ומה נכבדו דברי הקדמונים שאמרו חייבים הכל לשמור כל המצות וכל התקונים שתקנום האבות ולא יבקש מעם למה צוה אלה המצוות ואמת דברו כי יש מצות רבות נפלאות ונעלמות והנה אם לא ישמרו האדם עד שירע מעמם הנה ישאר בלא תורה ויהיה נמשל לנער שלא ירצה לאכול לחם עד שידע איך בתחלה נחרש ונורע ונקצר ונורה והוברר ונטחן ונופה ונילש ונאפה והנה אם עושה כן ימות כרעב, רק הנכון שיאכל תמיד וכאשר יגדל ישאל מעט עד שידע כל השאלות וככה המשכיל יוכל לדעת מעטים רבים בתורה אשר הם מבוארים באר היטב ויש שהם מבוארים לאדם אחר מאלף, ומשה אדוננו ע"ה אמר על כל המצות יא) רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה ואם אין להם מעמים שנוכל לדעת מה טיבם איך יאמרו העמים שהם חקים צדיקים ואנחנו השומרים אותם חכמים ואזכיר קצת דמעטים הנוכרים בתורה, כתוב יב) קדש לי כל כבוד וכתוב יג) על כן אני זוכה, ודבר השכח יג) כי ששת ימים וככה שנת השמיטת

א) תהלים ע"ג, ב) בראשית כ"ה, ג) שם ל"ה, ד) דברים ו', ה) דניאל י"ב, ו) שמות י"ט
 ז) דברים י', ח) שם ט"ו, ט) שם כ"ב, י) תהלים קי"ט, יא) דברים ד', יב) שמות י"ג, יג) שם כ"ז

ושביתת העבד (א) למען תזכור. וככה מצות ומדורים והמועדים שלשה כאמור השעורים ובמורד
 חטים והאסיף לתורות לפני השם יתברך. וכתוב (א) איש כמתנה ידו בברכת ה' אלהיך אשר
 נתן לך תן לו משלו בדרך (ב) כי ממך הכל ומידך נתנו לך. וצוה (ג) לא ישכו בארצך ותטעם
 פן יחטאו אותך לוי. וכתוב במקום אחר (ד) לא תחיה בד נשמה למען אשר לא ילמדו אחכם
 וככה להתחתן בגוים ולקח מבנותיו והטעם (ה) והזנו את בניך וכן. כי יסיר את בנך מאהרי
 ואשר בשבת (ג) למען יזנה שורך וחמורך שתחרוש בהם. וטעם (ו) שאופך הם האדם באדם
 דמי ישפך כי כצלם אלהים ברא את האדם. (ז) ולא תכול רחיים ורלב כי נפש הוא חובל.
 והזכיר טעם (ח) וזרע אין לה כעבור שתשוב אל בית אביה כנעוריה. ובהגן הסוכות (ט) למען
 ידעו הרוחצים. וטעם (י) לא תמכר לצמיתית כי לוי כל הארץ. וככה (י) כי לוי בני ישראל עבדים
 טעם (יא) לא ימכרו ממכרת עבד. וצוה להרוע כהצרות על העולה להיות לזכרון כהרועם
 במלחמה במי (י) עלי שלש אתרועע. והציות (יג) למען תזכרו בראותו ככל רגע וככה וקשרתם
 וכתבתם. והזכיר על (יד) צדור את המדינים שגו בטעמים האחד דבר פעור והישי שמהשבתם
 לעשות לבם עוד רע בעבור הריגת בת נשיאם. וטעם (טו) לא התעב אדומי כי אחיך הוא
 ולא התעב מצרי כי גר היית בארצו וטעם עמוני ומואבי שלא קדמו ולא זכרו האחות
 הקדמונית ועוד ששכר כלעם להרע לך. והזכיר טעם (טז) לא ירבה לוי נשים וסוסים והזכיר
 (טז) ולא יסור לבבו ולא ישיב את העם מצרימה. וטעם להבעל הנשים לטמא אבותיהן (יז)
 למען ירשו בני ישראל איש נהלת אבותיו. וטעם (יח) מה העדות והחקים עבדים היינו ויוציאונו
 ואנחנו חייבים לשמוע בקולו שעשה לנו הטובה הזאת ועוד (יח) וצדקה תהיה לנו. וטעם
 השמיטה (ג) ואכלו אביונו עסך. וטעם (יט) עד כן לא היה ללוי חלק ונחלה כי הוא עובד ה'
 הנכבד וטעם (כ) ראשית דגנך כי טוב הוא ממך וכו' בחר ה' להתפלל בעדך וזהו ולכרך
 בשמו כמו (כא) וישא אהרן את ידיו. וטעם (כב) שלש ערים פן ירדוף גואל הדם ולא ישפך דם
 נקי וטעם ההריגה והנשואים (כג) ישמעו וייראו ולא יוספו לעשות עוד וטעם (ד) לא תשחית
 את עצה כי האדם עין השדה. וטעם מעקה כג' ולא תשים דמים בביתך. (כד) ופן תקדיש
 המלאה הזרע טעם כלאים כי הכל ישוב קדש כאשר פירש ר' מנחם ספרדי. וטעם המית (כד) את
 הנערה אשר לא צעקה בעיר והנה ברצונה היה והזיק לעיר (כד) כאשר יקום איש על
 רעהו במקום אין רואהו. וטעם עכוט (כה) וקרא עליך אל ה' יט' ואהבתם את הגר כי גרים
 הייתם. וטעם משפט גר יתום ואלמנה ולהכול בגדה (כה) וזכרת כי עבד היית על כן
 אנכי מצוך וככה (ז) לא תשוב לקחתו כי תבצור וזכרת על כן אנכי מצוך. ולמד השירה להם
 שתהיה בהם לעד. ואשר הדם והטעם (כו) ולא תאבל הנפש עם הכשר וצוה להיותו קרב על
 המוכה להיות נפש תחת נפש כי הדם הוא בנפש וכפר. וצוה להביא כל זכה אהל מועד

(א) דברים ט"ו. (ב) דברים כ"ט. (ג) שמות כ"ג. (ד) דברים כ"ג. (ה) שמות ל"ד. (ו) בראשית ט'
 (ז) דברים כ"ד. (ח) ויקרא כ"ד. (ט) שם כ"ג. (י) שם כ"ה. (יא) שמות כ"ה. (יב) תהלים ס"ג.
 (יג) נחמד ט"ו. (יד) שם כ"ה. (טו) דברים כ"ג. (טז) שם י"ז. (יז) שם ל"ו. (יח) שם ו'. (יט) שם י'
 (כ) שם י"ה. (כא) ויקרא כ"ב. (כב) דברים י"ט. (כג) שמות כ"ב. (כד) דברים כ"ב. (כה) שם ט"ו
 (כו) דברים י"ב.

המעט שלא יזכרו על פני השרה כמנהגם במצרים לזכות לשעירים, וכתחילת הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות הטעם מפירוש א) ולא יתן המשהית וכבר הזכיר זה כרע"ה כתחלת ביאתו לדבר אל פרעה פירש טעם למה נזכר ב) פן יפגענו בדבר או בתוכו. גם זה הסוד מבואר היטב בדברי יחזקיהו והמשכיל יבין:

השער התשיעי אמר השו"ר ג) גל עיני ואבישה נפלאות מתורתך. א) החדש הזה לכם ראש חדשים יום המולד הוא הראש באמת. וכו' הוקם המשכן ובעשור דבר החוט המשולש זה נכבד וזה בבית קלון וככה א) בעשור לחדש הזה ויום הוכרון פירשתו ובהג המצות ובהג הסיבות בשלם וחציו ובעבור התממה במהלך על כן יום שמיני עצרת והמילה קרוב סוף ימים שלמים כי רגע שנשאר בו חשבו יום בחשבון התורה וככה יום כשנה חשוב שנה. ודבר השביעי ידוע גם ככה השנה השביעית ושבע שבועות השנים יוכל לקרוא דרוך כנגד ד) סכן המשים שנה ישוב מצבא העבודה, ופסה שני כנגד שנת העבור. ה) ולא תבשל גדי כמו ז) לא תשחטו ביום אחד ז) לא תקח האם על הבנים ו) ולא תהרוש. ודכן הרובע. ובארצכם לא תעשו ז) ולא יהיה כלי גבר ולא ילכש גבר הפך מעשה ה'. וככה ח) ואת תקותי תשמרו על כן כנגד כלאים ומגירת שכעת ימים המעט ידוע וככה הנדה והיוולדת והערך סכן חדש עד שוב אל המקום ועד ה' שנים ה' שקלים כמספר הזה ומן ה' עד כ' ככה עשרים ומכך י' ועד ס' או ככה נפשו וגופו הוא חמשים כנגד ה' שנים ומשם חסר ה' ודנקבה קרוב מחציו והנה הוא שלשה ועשרים ושלשים. ודבר עואול כמעשה הצרעת ומפירש סודו בדברי חמיינו הקדושים וככה דבר הערפה כנחל והמבין סוד דיקות הלשון יבין טעם אשר לא יעבד בו. אמר הגאון ר' סעדיה אין לתמוה מדבר פרה אדומה שהיא כמטאה המהורים ומטהרת הממאים כי הנה הדבש מועיל ומוזק כפי השתנות מזג נוף האוכל, וטעם הבהמה המטאה והעוף הטמא ושרץ המים ידוע, ואתנן וזנה ומחיר כלב למען הכווין וכן להקריב קרבן אשר בו מום או יקריבונו כהן אשר בו מום או ראשו סוקר כי הוא הפך מעשה ה'. וכמציאות ט) הענק תעניק לו וזכרת כי עבד היית וה' הוציאך ברכוש גדול. ואריכות ימים למשלוח הקן לא בעבור לקיחת הבנים כי היא רשות וככה בכבוד אב ואם שהוציאו לעולם הזה והם יאריכו ימיהם כי ז) והארכת ימים פועל יוצא הוא. ואמר י) ויראת מאלהיך במצות לפני עור ודבר החרש פן ישימך במוהם וככה להדר פני וקן ואם לא תירא ממנו ירא מה' שיבואך כמשפט בימי וקנותך. וכתוב על פני בעיז על דרך יא) די שמיא וארקא לא עכדו וככה יב) אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם ולא ראייתם כל תמונה כאשר פירש משה ע"ה יב) על כן לא תעשון אתי או מעבדו אינלכם צורך עמי לעשות תמונה לעבדה וכבר פירשתי מעשה העגל כי לא היה ע"ז והעד יג) כי חג לה' מחר שאהרן צוה כן וככה עשו ויהי מאחרת ויעלו עולות וזה ה' הוא לברו ואינו כמלת אלהים. וסוד הארון ידעהו המשכיל מהקול היוצא מבין שני הכרובים ואמתים וחצי ארכו להיות הלוח רכוע ארכו כרחבו למלא

א) שמות י"ב, ב) שס ה', ג) תהלים קי"ט, ד) במדבר ח', ה) שמות כ"ג, ו) ויקרא כ"ב, ז) דברים כ"ב, ח) ויקרא י"ח, ט) דברים ע"ו, י) ויקרא י"ט, יא) ירמיה י', יב) שמות כ', יג) שס ל"ב

הארון והחצי בעובי הקורה והנה החצי בקומה עם הרגלים כדרך השולחן כי כן כתוב על ארבע פעמותיו וזאת המלה במקומות רבים בלשון הקודש ואיננה זוית והעד הנאמן ושתי הסכעות כי על דרך המצרים היה ראוי להיות שתי הסכעות וזכות הקטורת נתון בין המנורה ובין השולחן מחוץ לפרוכת והמונח גבוה משניהם וככה הוא ועשר יריעות גם עשתי עשרה ירוע סודם וככה כ"ה גם שלשים וזכות הנחושת תחת כרכובו מלמטה עד חציו וככה הוא באמת, וסוד האפור נכבד סוד כי היה בשתי האכנים שהם באפור ושהם שמאליים גם ימניים ששה שמות ככל אכן והנה שתיהן אכן שהם והנה אין בה צורה וזה כנגד המחשבה ואלה החלקים כישראל, והחשן כמעשה אפור והיה רכוע כנגד נקודות הארבע על כן לא תדמה אכן אל אכן, ודבר המשכעות והטבעות שיהיה ככל זמן החשן על חשב האפור שהוא הקו הגדול התיכון שאיננו נוטה, והאורים כמשמען גם התומים כחשבון העגול ומשה נתנם כתחלה על החשן כאשר היו ביום הקים את המשכן והמשבילים יכינו ;

השער העשירי סה יקרה תורת אלהינו ומה נאמנו ערותיו ומה נמלצו אמרותיו כי הזכיר הכתוב דרכי האדם אוכעה שהם משתנים שבת ולבת ומשכב וקומה וכלם פעלים עומדים ואל יקשה עליך ישכבנה כי הטעם ישכב אתה כמו א) לא יגורך רע והכמינו בלשון התלמוד הפרישו בין שוכב לנשכב וכדרך המקרא שניהם שוכבים והעד ב) הן שכבתי אמש את אבי, והנה השכיבה כהקין ובעבור שכרוב השינה האדם שוכב אמר הכתוב ג) וישכב במקום שהוא ולא הזכיר ויישן גם הישן דומה למת על כן כתיב ד) וישכב דוד, והנה הישיבה מנותת האדם במקום אחד וכאלו היא חצי קימה והקימה היא העמידה כמו ה) וקם הבית, והנה ההליכה תנועה ממקום למקום והוא הפך הישיבה והשכיבה כקו נטוי מראשו לרגליו והנה הקימה שהיא העמידה דהפך ובספר תהלות ו) לא הלך לא עמד לא ישב ולא הזכיר לא שכב כי רוב שכיבה האדם ישן ובתורה כתיב ז) ודברת כם בלב כמו ח) דברתי אני אל לבי גם בפה, והנה כל עסקיו על איזה דרך שיתהפך צוה להגות בתורתו וככה כתוב ו) ובתורתו יהגה יומם ולילה, ואמר שלמה ע"הל בקש החכמה ט) בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך ואתה עומד או יושב, והדברים האלה שידע שהשם אחד ואין היות להווה רק שידבק בו על כן ז) ואהבת את ה' אלהיך ככל לבבך, אם תאהב שתעמוד בחיי העולם הזה גם בעולם הבא אהוב את השם ובסוף הספר ארסנו לך זה הסוד כי הוא יסוד כל חכמה כי השם לבדו בורא הכל ויודע חלקי הכל בדרך כל כי החלקים משתנים ונשמת האדם לבדו כאשר נתנה ה' היא כלוח מוכן לכתוב עליו ובהכתב על זה הלוח סכתב אלהים שהוא דעת הנכללים בגולדים מהארבע השרשים ודעת הגלגלים וכסא הכבוד וסוד המרכבה ודעת עליון או תהיה הנשמה דבקה בה' הנכבד בעודה כאדם וככה בהפרד כחה מעל גייתה שהוא הארסון שלה, והנה אין נכון למשכיל שיבקש לעולם הזה רק מה שיהיה לו טוב לעולם הבא הלא תראה כתוב בדברי העריית אני ה' כי הקדוש המרחיק מעריית או יהיה מן הרבקים אל השם הנכבד בדברי אסף י) ואני קרבת אלהים לי טוב ולמעלה כי הנה רחוקך

א) תהלים ה', ב) בראשית יט, ג) טס כ"ה, ד) מלכים א' כ', ה) ויקרא כ"ה, ו) תהלים ז) דברים ו', ח) קהלת ל"ז, ט) משלי ו', י) תהלים ע"ג.

יאכרו ואמר דוד א) כי לא תקווב נפשי לשאול, כרדת בשרו שם. כי השאול הוא הקבר שהוא בתחתיות הארץ. כמו ב) ואציעה שאול הנך ואמר א) תודיעני אורת חיים וככה אמר המשורר ג) אך אלהים יפדה נפשי מיד שאול, ובלת יקחני מעלה גדולה כמו ד) ואיננו כי לקח אותו אלהים וככה ה) ואחר כבוד תקחני וכתוב י) וקדשתם היום והוא אל תגשו אל אשה, ע"כ הוא טמא השוכב עם אשתו. ואסור שיחלל עד שירחק. וככה הזכירו אנשי הטשנה ע"ה שהי' מנהג ישראל בכית שני לרחוץ הכנר או העור שנפלה עליו אפילו מפה אחת, ולא יאכל בשר קודש, והחמיר הכתוב על הנדה והיוולדת, והנזיר קדוש וכהשלימו ימי נזרו וירצה לשוב לצנת יין יביא עולה וחטאת ושלמים ונלוה שערו פתח אהל מועד דרך כויון לו בעבור שירחק מקדושתו ויורד מסעלהו גם היוולדת חביא כנש כן שנתו. ובעל השדה יתן תרומה וראשית ומעשרות ושכחה ופאה והלה (ותרומה). ובעל הכרם קרלה והלולים וכבורים, גם ראשית תירוש ומעשרות ועוללות ופרט. והשנה השביעית, והיוכל כוללת בעל השדה והכרם ובעל הצאן יתן ראשית הגז וכבוד ועשיי. ואוכל שלמים, שוק וחזה וזרוע ולחיים וקיבה לכר האמורים, כתוב ז) איש כחנת ירו והטעם שראוי שיתן כפי מה שנתן לו השם וזהו הראיון, וסוף דבר אליהו איש אלקים גם ארישע יוכיחו :

השער אחד עשר לא אוכל לדבר על סוד השם הנכבד עד שאזכיר קצת טעמי אותיות לשון הקודש, כל האותיות שהאדם יבטא בהם מוצאיהם חמש המקומות, הראשון אותיות הגרון, והם אחת"ע, והשני החיך, והם גיכ"ק, והשלישי הלשון, והם דטלנ"ת, והרביעי השניים, והם זסשרי"ן, החמישי השפה, והם כוכי"ף, ואותיות לשון הקדש כ"כ ונכפלו החמשה בעבור שאחזו הקו שהי' ברוחב, והוסיפו על האורך להורות שאין המלה פמוכה והשני כפולים סגרותו בסוף, והנה חצי אותיותיהם שרשים לעולם לא נגרעים ולא נוספים, אע"פ שיכפלו, כמו ח) ויקרק, ט) שחרחרות, ח) ארמם, וזה הכפל לתסרון אם העיין והלמ"ד כפולים ואם נכפלו חצי"א והעיין יהי' הכפל לתרון, כמו י) יופיית, וככה יא) תשגשגי וחצי אותיות פעם שרשים ופעם משרתים, בראשית המלה או בסופה, וסימנים כשתו"ל אי"ב, המו"ן, כאש"ד הו"א, שמ"י, או"ת, מבי"ן, השכ"ל, והנכון לבחור הקלים כמוצא להיותם משרתים בעבור שיבטאו בהם הרבה והנה תחלת האותיות ע' ואחריו ד' ושניהם ככדים על כן לא ימצאו במכתב נכרים, ולא יוכל לבטא בהם מי שאינו רגיל בנעוריו על כן כחרו העכרים האל"ף והה"א חצי זה המוצא שרש, וחציו משרת, ובהרו כאותיות החי"ך הראשונים והם יו"ד גם כ"ף להיות סמוכים אל הראשונים הנכחרים, וכחרו מאותיות הלשון שנים קרובים מהצד, והם נו"ן וגם תי"ו, ובעבור שהם חמשה והלמ"ד קל על הלשון שמוהו מהמשרתים, ובעבור היותו אמצעי שמוהו למעלה על כל האותיות וקראוהו למ"ד, מגזרת לימוד כי עקרו לדעת, למה הי' הדבר והוא הסוד הנכבד, ע"כ יב) אמרו לו וחבריו, ובעבור היות אותיות השנים קשים, גם התחכרם קשה ע"כ שמו הד' שרשים, ושמו השי"ן לברו משרת, ושרותו מעט, תחת אשר, יג) שככה לו, ט) שלמה אהיה, יד) בשגם הוא, כי זי"ן וצ"י ומס"ך שהם אותיות השריקה קשים מאד, ג"כ אות

א) תהלים ט"ו, ב) עס קל"ט, ג) עס מ"ט, ד) בראשית ה', ה) תהלים ע"ג, ו) שמות י"ט, ז) דברים ט"ו, ח) ויקרא י"ג, ט) עס"ג ח"י, י) תהלים מ"ה, יא) יעשי י"ו, יב) בראשית כ', יג) תהלים קמ"ד, יד) בראשית ו',

הריוש, והעד הנערים הקטנים שלא יוכלו לבטא בו עד שיתגדלו ויתחזקו חבלי המוח, עיב הוצרכו לשום השלשה אותיות השפה משרתים והגיתו אחד שרש והוא הפ"א ובעבור, היות האל"ף הקל הגרונן, והוא לפני ההיא ע"כ שמוהו כראש, ושמו אחריו אות שהשפה שהוא הרחוק, וככה אחר ההיא הוי"ו, ואחר העי"ן פ"א, והנה אי"ב שנים משרתים, וכנגדם ג"ד שרשיים מהתיך והלשון, ואחר כן ה"ו משרתים, וכנגדם ז"ה שרשיים, ובעבור כי אות ט' כתיחלף תחת ח' חשבוהו כמו משרת, ואחריו י' כ' ל' מ' נ' והנה ששה משרתיים, ואחריהם ששה שרשיים, ס' ע' פ' צ' ק' ר', ובעבור כי האל"ף תחלת כל אותיות, לא ישית באחרונה רק כראשונה, ואות תי"ו ישרת כראשית המלה ובאחריותו, ובעבור כי זה האות דוסה להיות במכתב היה הסימן לשון נקבה, ושב ההיא הנעלם את נראה, חכמה, א) חכמת לב, והיא עשה, שגם היא נעלם שכתיו עשתה, כיתה, גם יש לחמה מן היא ב) גרש האטה הזאת ששכ ה' נראה, שתי האמהות, ונקרא תי"ו בעבור הקו הנוסף על הה"א, ועתה אדבר על האותיות המשך, שהם יסוד השם הנכבד, ואומר כי האל"ף ראויה להיות סימן המדבר המחל, והיא כוללת זכר ונקבה והיא כאחרונה נת, גם במפיק סימן לשון נקבה, והוי"ו כאחרונה עם חוקם לזכר, ירו, רגלו, או עם שורק, נ) יסובבנהו, וכוננהו, ויצרנהו, והי"ו תחלתו זכר, יעשה, וסופו לשון נקבה, ודעי, וראי, ודע כי האל"ף באחרונה, לעולם נת נעלם, ולא כן חבריו שהם הוי"ו, ואין צורך להוכיח כי אותיות אה"י מתחלפים וכתחלים ופעם נוספים, ופעם נגרעים, ד) ישי, ואישי ה) האמון ו) ההמון, יקראון, לימרא, ז) ולעששא תמרו, ויש נכתב ולא נקרא כמו, כריא, רק האל"ף עקר, שנוסף כמו נקיא, ח) ההלכוא, אפוא, ויש מוכלע בדגש כמו ט) אם לא ישיים עליהם, כהתבלע יו"ד י) בשרם אצרה יא) כי אצק סים, גם יש היא מתבלע כהיא יב) ננתתן סופה, יג) אשר אהבתך יקרתך וככה יד) ישמרנו בעליו, הדגש להחטון היא ישמרנהו, ואין צורך להאריך, וכבר הוכרתי למה נכתרו להיותם כמספר, ראשון, כי האחד סכת המספר, ואיננו מספר, והעשרה דוסה לאחד, כי הוא כולל האחרים והוא ראש העשרות, וחמשה וששה חשבון עגול, כי שניהם אמצעים ודע כי האורך קו בין שתי נקודות, והרוחב שני קוים, והנה זה שטח, והנה בגוף יש לו שני פאות, וככה הקוים כראשית ר"ל האל"ף והוא נושא את המקרים, כדבור טו) אנכי שהוא נושא כל התשעה, והגוף מתחלק לחלקים רבים אין קץ לו ע"כ קראו שמו אל"ף, ופירוש היא הצורה כמו הנה, והיא שני קוים, יש לה מקצוע, ויש קו אחר קרוב אליו עמו, ע"כ היא היא ס"י הנקבה באחרונה, טו) ורוח עכרה, נערה, אלמנה, והוי"ו כרמות ווי העמודים, ונכפל להרביק השפתים ובעבור היות ההיא לנקבה, היא זה סימן לזכרים, ישמרנהו, ויחיהו, ירפהו, ובעבור הרבך היה לשון רבים באחרונה גם נקבות, עשו, טוה, וכראשונה, ראובן ושמעון, והשתנה הוי"ו כהתחברו עם חבריו, ודע כי הה"א הנוסף כראשונה על שני דרכים, דבר נמצא כה"א הדעת, או שאלה, אם הוא נמצא, כה"א התימא ויש ביניהם הפרש בנקוד, והוי"ד ישרת כראשונה ובאחרונה, והנה כראשיתו ס"י לשון זכר ויחיד ורבים שאינם עם המדבר, והוא הוא

(א) שמות ל"ה, ב) כראשית כ"א, ג) דכרים ל"ב, ד) דהי"א ב"ה, ה) ירמיה ל"ב, ו) שמואל ב ר"ה, ז) שם י"ט, ח) יהושע י"ט, ט) ירמיה מ"ט, י) שם א"ל, יא) ישעיה מ"ד, יב) איוב כ"א, יג) רות ד' יד) שמות כ"א, טו) שם כ"ל, טז) איוב ל"ג

יסוד מורא

יב

כַּמְשָׁכָה, ע"כ הוא הפך אחד, ובאחרונה דומה לאחד, כי היוד סי' המדבר זכר או נקבה יִדְי רַגְלִי ונראית היוד לשון רבים, ובסמוך היוד הנעלם א) יִדְי נשים: והחשבון יסודו עשרה, כי כל השבון שהוא אחריו הוא חלק או תלקים ממנו, או מתחדש בעבור כפלו, או בעבור מחברתו אל אחריו או בהתחבר השנים דרכים, ועוד ידוע כי גלגל הרוח והאש אחד גם כן גלגל המים והארץ, ומקיסים אותה ח' גלגלים כראיות גסורות והנה הכל עשרה. ע"כ צורות יו"ד כדמות קו עגול שהוא סקיף כל אשר כתוכו ופירוש קלה, מגורת (* והתורה השנית שתי (* תורות, והנה התל שלמעלה האחד קדש, ואם יתל שלמטה מהעמוד כנגדו, הנה העשירי קדש ע"כ ה' הכבור והעשירי קדש והנה במאה אחרת האחרים תשעה, כי עשרה החלת כלל, והאחד אינו מספר, והנה השמנה הם המספרים, והארבעה ראשונים, והם שנים ושלשה. וחמשה ושבעה וכאשר תחבר האחד שהוא שרש וטרובע ויסוד ומעוקב, אל טרובע ראש השבון הוונות הנה יעלה ה"א, ואם תחברנו אל טרובע ראש השבון שאינו זוג, הנה יו"ד, והנה השם הנכבד וכאשר תחברנו אל טרובע ה"א, הנה השבון כל השם, וככה השבון שתי האותיות בטכמא, וכאשר תחברנו אל טרובע זי, הנה חמשים שנת היובל קדש, וככה יום הג שבועות, והנה סוד חמשה כולל כל המספרים אשר לפניו והשם היחיד כמספר השלשה אותיות, והנה חצי כל השם כחברך כל המספרים אשר לפניו, ויעלה מאה ועשרים, וככה מספר המרובעים בוונות בחשעת המספרים שהם כחשבון עגול ככפלו, וכאשר תחבר האחרים מאה וששים וחמש, וככה יעלה כפל החצי הראשון על החצי וכאשר תחבר טרובע האות הראשון מטרובע השנים נחברים, או תמצא מעוקב האות השני, וכאשר תחבר טרובע השנים נחברים מטרובע השלשה נחברים, או תמצא מעוקב האות השלישי, וסוד העשרה יוד אפרש הנה, ידוע כי מרובע צלע המשולש השווה בתוך העגול כמרובע, עמוד המשולש השווה ככל צלע אלכסון העגול כאשר הוא מרובע עמוד המשולש השווה שלשת רביעיות מרובע הצלע, וכאשר נוציא יתר בשלישית האלכסון יהי מרובע היתר עם מרובע החצי כמו מרובע אלכסון העגול, ובחשבון אחר לא יעלה ככה רק פחות או יתר, ובעגול שהוא אלכסונו עשרה, בתוציאוך החצי של שתי שלישיית האלכסון או תמצא שכרי המשולש או שכרי הצלע המרובע כקו העגול על כן מרובע קו משולש שווה בעגול אלכסונו, חמשה עשר חמשת אלפים בלי תוספות או מגרעת, ומרובע עגול שאלכסונו עשרה הם תשע מאות ושמונים ושבעה וחמש תשיעיות ושמונה תשעיות התשיעית והשרש אחד ושלשים מעלות וחמשה ועשרים ראשונים וחמשה ושלשים שניים גם חמשה שלישיים וכאשר תחבר מספר כל השם יעלה שנים ושבעים, ע"כ אמרו הקדמונים ב) כי הוא השם המפורש, וכל עגול שאלכסונו פחות מעשרה יהיו שכרי המשולש השווה לקו העגול בערך העגול אל עשרה והפך זה כהיותו יתר מעשרה:

השערי השנים עשר כרוך השם הנשגב לבדו, אלהי עולם שוכן עד ויושב קדם סלה ולא ישתנה בעבור העומדים למענה: הקרובים אליו או בעבור

הנבראים לכבודו כבוד הנכבדים, וככה אמר המשורר ג) כי הוא צוה ונבראו, ואתן לך משל בגופות העליונים, כי כוכבי הגלגל הגדול הסקיף תנועתה אחת, וערך מרחקם זה

א) ח"כ ד', ב) סי' הכהיר מ"ז, (* נ"א והתודה *) תודות עיי' כסי' ה'לכות ד"מ ב) תהלים קמ"ה.

אל זה אחת שוה לעולם, ותנועת השבעה משרתים עומדת גם היא על דרך אחת, כל אחד מהם כנגדו, רק תנועתם כנגד מוצק הארץ משתנה, כי יש מהם ישירים בהליכתם פעם כסרועה פעם בהתמסרה, ופעם עומדים, ופעם שבים אחורנית ומערכת זה אל זה משתנה עד אין קץ. פעם מתחברים ופעם מתפרדים, ופעם בלי ממש ופעם בשבעה מכמים ופעם עולים ויורדים, כגדול ובקטן, ופעם נקו (הפולות), ופעם שמשאלים או ימיניים והם כעצמם לא יחלו ולא יכלו ולא יוסף אורם ולא יחסר רק כנגד טראה העין, והלכנה כמדרגה השפלה כי ישתנה אורה כפי מרחקה מהשמש, ויקרה לתנועותיה, כל מה שיקרה למשרתים ויותר. ובעבור כל אלה הדברים הנזכרים גם אחרים ישתנו כל הנולדים בארץ מהסקורות והצמחים והחיים, כי לא יתכן שתמצא מערכת שוה לאחת כרכבות אלף אלפי שנים, ע"כ כתוב בספר יצירה עד אחד עשר שאין הפה יכול לדבר ולא האוזן יכולה לשמוע, אם כן, במספר זה, אף כי במספר רב מתול ימים, ובעבור שאין בארץ דבר עומד, רק נשמת האדם לבדו, על כן לא תמצא השם הנכבד נזכר במעשה בראשית. רק מלת אלהים, שגם השם נקרא על שם, כדמות הדברים שיקראו שמה, ולשון. ע"כ אמרו חכמינו ז"ל (א) נקרא שם מלא על עולם מלא ונקרא עם אלקים עד שנולד קין, וכראות תוה כי מין האדם עומד כהוליד קין, ע"כ אמרה (ב) קניתי איש את ה' ובעבור זה לא הזכיר משה לפי'ה רק השם הנכבד שהוא אלקי העברים שיוכל המקבל כמו בארץ לחדש מופתים, ע"כ לא תמצאו זה השם בספר קהלת, כי הוא דבר על חכמת האלקים והכח שקבל הכל לא היה כמשה, ע"כ אמר יתרו (ג) עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים והשם, הוא אלקי אלקים, ופעם שהוא שם עצם ופעם שם תואר, והעד ה' צבאות וכסאו נקרא שם כבוד הארץ, ככתוב בדברי הימים, ובפירוש בספר שמואל למה נקרא שם, כי (ד) שם ה' צבאות יושב הכרובים עליו, כמו (ה) אתיה אשר אתיה, וככה (ו) כאור שבעת הימים פוי שבעהים שכל יום הוסיף האור וכשביעי עמד, וככה (ז) ונלהם עמו עם מלך הצפון (ח) ובתוכה כעין החשמל מתוך האש, ועתה שים לבך כי האחד סוד כל חשבון, והנה איננו חשבון כי הוא עומד בעצמו, ואין צורך לו לאשר הם אחריו, גם כל חשבון הוא מחובר מאחדים, וכל חשבון יעשה משתי פאותיו מה שיעשה האחד בפאה אחת, מפאת הנמצאים כעבורו, ע"כ קראו חכמי התשיעה, האדם עירם קטן וזה סוד מטטרון שר הפנים, וזה סוד שאמרו חז"ל בחמשה דברים, ע"כ כתוב בשיעור קומה ט) אמר רבי ישמעאל כל הוודע שיעורו שר יוצר בראשית מוכסת לו שהוא בן העולם הבא ואני ועקיבה ערבים בדבר, ומה הדרך יוכל המשיביל לדעת האחד מפאת שהכל בו הוא דבק רק מפאת הטוב כולו אין כז' נכבא לדעתו, והמשל כאור השמש שעוברת על פני שתום העין ולא יוכל לראות פני השמש רק שיעבור ע"כ כתיב (י) אני אעביר כל טובי על פניך, והנה הדבקו בטוב כלו כדמות הפנים, והדבק הנבראים בו כדמות אחורים וזה (י) וראית את אחורי, וזה המשל כאדם, כי המדבר אדם והשומע אדם, ואשר לבד חכמת הנפש ויכל להבין אלה הדברים, כי אינם גופות ולא כגופות, ובעבור היות הסכה רחוקה וקרובה, ע"כ אמרו העברים (יא) כי חלק ה' עמו (יב) ה' זאת חלקי ובוסי (יג) חלקי ה' אמרה נפשי וכתוב (יד) והם עמך ונתלתך וכתוב (טו) ה' הוא נחלתו ודרך אחרת גם היא אמת כתיב (טז) כרוך ה' צורי וכתוב אחר (יז) אלקי צורי אחסה בו וכן (יח) הוא תהלתך (יט), אלקי תהלתו, וכתוב (טו) חסדו ובצדו וכתוב (כ), אלקי חסדי ע"כ סוד התפלות לומר (כא) ארומבך אלקי המלך (כב) כרכו ה' מלאכיו (כג) גדלו לה' אתי והסוד הזה עקר כל זה השער (כד) זה השער לה' צדיקים יבאו בו :

נשלם הספר והודית לה' לברדו: כי הפליא חסדו את אברהם עבדו:

- (א) בראשית רבה, י"ג ג, (ב) בראשית ד', (ג) שמות י"א, (ד) ש"ו (ה) שמות ג', (ו) ישעיה ל"ו
- (ז) דניאל י"א, (ח) יחזקאל א', (ט) רויאל המלאך, כשנוי לשון י' שמות ל"ג, (יא) דברים ל"ב,
- (יב) תהלים ע"ז (יג) איכה ג', (יד) דברים ע"י, (טו) ש"ו ש"ו י"ה, (טז) תהלים קמ"ד (יז) ש"ב כ"ב,
- (יח) דברים י' (יט) תהלים ק"ע, (כ) ש"ב כ"ט, (כא) ש"ב קמ"ה, (כב) ש"ב ק"ג, (כג) ש"ב ל"ד, (כד) ש"ב קי"ה.